

การแปรเปลี่ยนของวรรณยุกต์ภาษาไทยอีสาน จังหวัดศรีสะเกษ
ใน 5 ชุมชนภาษา*
Northeastern Thai tonal Variations in five Sisaket
speech communities

วิษณะ ศรีพิพัฒน์กุล**

s.witchaya182@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นผลการศึกษาวรรณยุกต์ภาษาไทยอีสาน จังหวัดศรีสะเกษ ที่ใช้ในชุมชนที่มีลักษณะการใช้ภาษาแตกต่างกัน 5 ชุมชนภาษา คือ ไทยอีสาน ไทยอีสาน-กวย ไทยอีสาน-เขมร ไทยอีสาน-กวย-เขมร และชุมชนหลากหลายภาษา วัตถุประสงค์ของงานวิจัยคือ เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบระบบและสัทลักษณะของวรรณยุกต์ที่ใช้ในชุมชนดังกล่าว สมมุติฐานคือ ระบบเสียงวรรณยุกต์ที่ใช้ในทุกชุมชนจะเหมือนกัน ส่วนสัทลักษณะของวรรณยุกต์ต่างกัน ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้ออกภาษาเพศหญิงที่พูดภาษาไทยอีสานเป็นภาษาแม่ 3 คนต่อชุมชน รวม 15 คน ทุกคนอาศัยอยู่ในชุมชนดังกล่าวติดต่อกันไม่น้อยกว่า 10 ปี การเก็บข้อมูลมี 2 ส่วน ส่วนแรกเพื่อการวิเคราะห์ระบบวรรณยุกต์ เก็บด้วยการฟังประกอบกับการใช้กล่องวรรณยุกต์ของ Gedney (1972) ส่วนที่ 2 เพื่อการวิเคราะห์สัทลักษณะของวรรณยุกต์ ได้ใช้ชุดคำเทียบเสียงจำนวน 20 คำ ประกอบการบันทึกเสียงและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม Praat เวอร์ชัน 5.3.35 ในการนำเสนอผล ผู้วิจัยแปลงค่าความถี่มูลฐานให้มีหน่วยเป็นเซมิโทนเพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดจากลักษณะทางกายภาพที่ต่างกันของผู้บอกภาษา เช่น ขนาดร่างกาย อายุ ฯลฯ

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้บอกภาษาจากทุกชุมชนมีระบบวรรณยุกต์แบบเดียวกัน คือ 5 หน่วยเสียง ความแตกต่างที่พบคือ สัทลักษณะของวรรณยุกต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวรรณยุกต์ 2 (สูง-ตก) และวรรณยุกต์ 5 (ต่ำ-ตก) รวมทั้งพิสัยระดับเสียงของวรรณยุกต์ในชุมชนที่พูด 2 และ 3 ภาษา ที่แคบกว่าพิสัยระดับเสียงวรรณยุกต์ของชุมชนที่พูดภาษาเดียวอย่างชัดเจน

คำสำคัญ: วรรณยุกต์, ไทยอีสาน, ลาว, ลัทธิศาสตร์, ชุมชนหลากหลายภาษา

* งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่อง วรรณยุกต์ภาษาไทยอีสาน จังหวัดศรีสะเกษ ใน 5 ชุมชนภาษา

** นิสิตปริญญาโท สาขาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Abstract

This article shows the results of a research on Northeastern Thai tones spoken in five types of speech communities of Sisaket province; Northeastern Thai, Northeastern Thai-Kui, Northeastern Thai-Khmer, Northeastern Thai-Kui-Khmer, and Multilingual community. The objectives of the study are to analyze and compare the tone systems and tonal characteristics of the Northeastern Thai language spoken in the previously mentioned communities. The hypothesis is that the tone systems used in all five communities are the same but the tonal characteristics are different. The data was collected from three female participants who speak Northeastern Thai as their mother tongue, in each community, 15 participants in total. Each individual has lived in the community for at least 10 years. There are two parts to the data collection. The first part, which is for the auditory analysis, was done by applying Gedney's (1972) tonebox method. The second part was for the tonal characteristic analysis. A list of 20 minimal pairs was used during the recording. Later the data was analyzed by using Praat version 5.3.35. For the results presentation, the fundamental frequency was converted into semitone in order to reduce the effects of physical variants of the participants such as body build, age, etc.

The research results show that the Northeastern Thai speakers in every community use the same tone system which is a five-tone system. Differences are found in the tonal characteristics, especially those of tone 2 (high-falling) and tone 5 (low-falling). Also, the pitch range of tones used in the five communities where two and three languages are spoken is clearly narrower than the one used in a monolingual community.

Keywords: Tones, Northeastern Thai, Lao, Phonetics, Multilingual Community

1. ที่มาและความสำคัญ

ภาษาไทยอีสาน ทั่วไปเรียกกันว่า “ภาษาลาว” หรือไม่ก็ “ภาษาอีสาน” (นอกจากนี้ยังอาจมีการเรียกพร้อมชื่อท้องถิ่น หรือจังหวัดที่พูด เช่น ลาวอุบลฯ ลาวศรีสะเกษ ฯลฯ) เป็นภาษากลุ่มลาว (Brown, 1965; Akharawatthanakun, 2002) เนื่องจากมีระบบเสียงพยัญชนะสระ และวรรณยุกต์ใกล้เคียงกันกับภาษาลาวที่ใช้ในประเทศ สปป.ลาว บริเวณที่มีผู้ใช้ภาษาไทยอีสานอย่างหนาแน่นคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ซึ่งเป็นภูมิภาคที่มีอาณาเขตใหญ่เป็นอันดับ 1 ของประเทศไทย ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 30 ของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ

ผู้ใช้ภาษาไทยอีสานกระจายอยู่ในพื้นที่บริเวณกว้าง โอกาสที่ผู้ใช้ภาษาไทยอีสานจะได้ติดต่อสื่อสารกับผู้ใช้ภาษาอื่นๆ เช่น ภาษาญ้อ ภาษาเขมร นั้นย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ สิ่งที่เกิดขึ้นคือผู้ใช้ภาษาได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมทางภาษา ซึ่งบางครั้งทำให้ภาษาไทยอีสานที่ใช้ในบริเวณนั้นๆ มีการแปรเปลี่ยนทางเสียงเกิดขึ้น หรือมีการใช้คำศัพท์ใหม่ เป็นต้น

ในฐานะผู้ใช้ภาษาไทยอีสานเป็นภาษาแม่ Akharawatthanakun (2002) สังเกตเห็นความแตกต่างของเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยอีสาน (ผู้วิจัยเรียกว่าภาษาลาว) ที่ใช้ในจังหวัดนครพนมและสกลนคร และได้แสดงความคิดเห็นที่น่าสนใจว่า กลุ่มผู้ใช้ภาษาไทยอีสานที่อาศัยอยู่ปะปนกับผู้ใช้ภาษาญ้อ (Nyo) และภาษาผู้ไท (Phuthai) ซึ่งเป็นภาษาตระกูลไท เช่นเดียวกับภาษาไทยอีสาน และเป็นภาษาวรรณยุกต์เหมือนกัน มีสำเนียงที่แตกต่างออกไปจากผู้ใช้ภาษาไทยอีสานบริเวณอื่นอย่างเห็นได้ชัด หลังการวิเคราะห์ด้วยการฟังประกอบกับการใช้กล่องวรรณยุกต์ของ Gedney (1972) และยืนยันผลการทดลองด้วยการวิเคราะห์คำทางกลศาสตร์ ผู้วิจัยพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงของสัทลักษณะของวรรณยุกต์ที่พูดโดยกลุ่มผู้ใช้ภาษาไทยอีสานอยู่ประมาณ 65 % (13 คน จากผู้บอกภาษา 20 คน) ซึ่งภายหลังเมื่อมีการนำไปเปรียบเทียบกับสัทลักษณะของวรรณยุกต์ภาษาญ้อ พบว่า ทั้งลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงและสัทลักษณะของวรรณยุกต์ภาษาไทยอีสานนั้นมีความคล้ายคลึงกับสัทลักษณะของวรรณยุกต์ภาษาญ้อมากกว่าวรรณยุกต์ต้นแบบ²

งานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เมื่อมีการใช้ภาษาที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน (ภาษาตระกูลไทเช่นเดียวกัน เป็นภาษามีวรรณยุกต์เหมือนกัน เป็นต้น) ในบริเวณเดียวกัน ความเป็นไปได้ที่จะเกิดการแปรเปลี่ยนของภาษานั้นมีสูง

นอกจากการได้รับอิทธิพลจากภาษามีวรรณยุกต์ที่กล่าวถึงในงานวิจัยก่อนหน้านี้ พรสวรรค์ นามวัง (2544) พบว่า ภาษาไทยอีสานที่พูดโดยผู้ใช้ภาษาที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่มี

ลักษณะต่างออกไป คือ ชุมชนที่มีทั้งการใช้ภาษาที่ไม่มีวรรณยุกต์ แต่เป็นภาษามีลักษณะ น้ำเสียง (ภาษาโซ่) และภาษามีวรรณยุกต์ (ภาษาไทยอีสาน และภาษาผู้ไท) มีการแปรเปลี่ยน ซึ่งสามารถเห็นได้ชัดเจน ทั้งในส่วนของระบบวรรณยุกต์ที่มีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปจนมีความคล้ายคลึงกับระบบวรรณยุกต์ของภาษาญ้อ รวมทั้งสัทลักษณะของวรรณยุกต์

งานวิจัยของพรสวรรค์ นามวัง ทำให้เกิดคำถามว่า ภาษาไทยอีสานที่พูดในชุมชนดังกล่าว ได้รับอิทธิพลจากภาษาที่ใช้ร่วมกันในชุมชนจริงหรือไม่ เนื่องจากในส่วนของงานวิจัย หลังจากการนำผลการวิจัยที่ได้ไปเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่ผ่านมา ผลการเปรียบเทียบทำให้เห็นความเป็นไปได้ว่าภาษาที่ใช้ในชุมชนนั้นอาจไม่ใช่ภาษาไทยอีสาน แต่เป็นภาษาญ้อตั้งแต่เริ่มแรก เนื่องจากไม่พบลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงซึ่งเป็นลักษณะเด่นของภาษากลุ่มลาว (B1234 C1=DL123 C234=DL4 B≠DL นักภาษาศาสตร์ที่สนใจภาษากลุ่มลาวมักเรียกว่า “บันไดลาว”) และสัทลักษณะของวรรณยุกต์ ก็มีความคล้ายคลึงกับภาษาญ้อมาก ดังนั้น จึงยังไม่ควรสรุปว่า การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นจากอิทธิพลของภาษาที่ใช้ร่วมกันในชุมชน

งานวิจัยที่มีลักษณะใกล้เคียงกับงานวิจัยของ พรสวรรค์ นามวัง (2544) คือ งานวิจัยของปณิษฐา ประธานเกียรติ (2544) ซึ่งพบการแปรเปลี่ยนของเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยอีสานที่ใช้ในจังหวัดศรีสะเกษ เนื่องจากภาษาที่ใช้ในชุมชนนั้นมีความแตกต่างจากงานวิจัยที่ผ่านมา คือ เป็นภาษาไม่มีวรรณยุกต์ (ภาษากูย และภาษาเขมร) ซึ่งผลการวิจัยน่าสนใจมาก เพราะผู้วิจัยพบการเปลี่ยนแปลงทั้งในส่วนของระบบวรรณยุกต์ ที่ปรากฏจำนวนหน่วยเสียง 5 หรือ 6 หน่วยเสียง และสัทลักษณะของวรรณยุกต์

การเปลี่ยนแปลงของเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยอีสานที่เกิดจากอิทธิพลของภาษาที่ใช้ร่วมกันในชุมชนเป็นเรื่องที่น่าสนใจ เนื่องจากงานวิจัยในอดีตส่วนใหญ่มักจะให้ความสนใจที่ภาษาไทยอีสานที่พูดโดยผู้บอกภาษาที่มีภาษาแม่แตกต่างกันออกไป เช่น Akharawatthanakun (2002) พรสวรรค์ นามวัง (2544) ปณิษฐา ประธานเกียรติ (2544) ซึ่งผู้วิจัยพบว่า ภาษาไทยอีสานที่ใช้ในชุมชนนั้น เมื่อมีการนำไปเปรียบเทียบกับงานวิจัยก่อนหน้านี้ มีการแปรเปลี่ยนของเสียงวรรณยุกต์เกิดขึ้นทั้งหมด แต่ความสนใจของผู้วิจัยในอดีตมักจะมุ่งไปที่การแปรเปลี่ยนที่เกิดขึ้นจากอิทธิพลของภาษาแม่ของผู้พูด ไม่ใช่จากอิทธิพลของภาษาที่ใช้ในชุมชน เพราะฉะนั้น เพื่อที่จะตอบคำถามเพิ่มเติมว่า ปรากฏการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นกับเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยอีสานนั้นเกิดจากสาเหตุใด งานวิจัยนี้จึงมุ่งความสนใจไปที่เสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยอีสานเพียงถิ่นเดียว แต่ในถิ่นนั้นมีชุมชนที่มีการใช้ภาษาแตกต่าง

กันออกไป ข้อค้นพบอาจช่วยให้เข้าใจสาเหตุของการแปรเปลี่ยนของเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยอีสานที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นซึ่งเป็นเอกสารงานที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดต่างๆทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ประกอบกับการที่เป็นคนจังหวัดศรีสะเกษโดยกำเนิดพบว่า จังหวัดศรีสะเกษเป็นบริเวณที่มีความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมสูง ซึ่งถูกถ่ายทอดให้ผู้คนทั่วไปได้เห็นผ่านทางลักษณะของโบราณสถานต่างๆ เช่น ปราสาทหิน วัด ศาลเจ้า และสถานที่ซึ่งแสดงให้เห็นความเชื่อของคนท้องถิ่นที่แตกต่างกันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งการใช้ภาษาที่แตกต่างกันของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ได้แก่ คนไทยอีสานหรือทั่วไปเรียกว่าคนลาวซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัด คนเขมร คนกูย-กวย หรือ ส่วย และคนเยอ

จังหวัดศรีสะเกษตั้งอยู่ทางตอนใต้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง 4 จังหวัด คือ ร้อยเอ็ด ยโสธร (ทิศเหนือ) อุบลราชธานี (ทิศตะวันออก) สุรินทร์ (ทิศตะวันตก) และทิศใต้ติดต่อกับประเทศกัมพูชา ดูแผนที่จังหวัดศรีสะเกษในรูปที่ 1

ประชากรของจังหวัดศรีสะเกษเป็นกลุ่มคนซึ่งอพยพมาจากถิ่นที่อยู่เดิมที่หลากหลาย เมื่อมีการอยู่ร่วมกันของคนหลายกลุ่มที่พูดภาษาต่างกันและต่างวัฒนธรรม สิ่งสำคัญที่เชื่อมความสัมพันธ์เพื่อให้ทุกกลุ่มอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ คือการใช้ภาษาร่วมกัน จากการทำโครงการนำร่องของผู้วิจัยเกี่ยวกับการเลือกใช้ภาษาของผู้คนในตำบลต่างๆในจังหวัดศรีสะเกษ สรุปได้ว่า ภาษาที่ใช้ในจังหวัดศรีสะเกษ คือ ภาษาไทยอีสาน ภาษาเขมร ภาษากูย-กวย (ส่วย) และภาษาเยอ นอกจากนี้ ยังมีภาษาที่มีผู้ใช้จำนวนน้อย เช่น ภาษาจีน ภาษาอังกฤษ ฯลฯ ดังนั้น จะเห็นได้ว่า พื้นที่จังหวัดศรีสะเกษมีความเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะเป็นพื้นที่สำหรับดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับวรรณยุกต์ภาษาไทยอีสานที่พูดในชุมชนที่มีบริบททางภาษาแตกต่างกันออกไป

รูปที่ 1 แผนที่จังหวัดศรีสะเกษ³

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อวิเคราะห์ระบบวรรณยุกต์และสัทลักษณะของวรรณยุกต์ภาษาไทยอีสาน จังหวัดศรีสะเกษ ที่พูดในชุมชนภาษาซึ่งมีบริบทการใช้ภาษาแตกต่างกัน ได้แก่ 1. ชุมชนภาษาไทยอีสาน 2. ชุมชนภาษาไทยอีสาน-กูย 3. ชุมชนภาษาไทยอีสาน-เขมร 4. ชุมชนภาษาไทยอีสาน-กูย-เขมร และ 5. ชุมชนหลากหลายภาษา โดยใช้แนวคิดเรื่องกล่องวรรณยุกต์ และใช้วิธีการวิเคราะห์ทางกลศาสตร์ช่วยยืนยันความถูกต้องของการวิเคราะห์เสียงวรรณยุกต์ที่ได้ยิน

2.2 เพื่อเปรียบเทียบระบบวรรณยุกต์และสัทลักษณะของวรรณยุกต์ภาษาไทยอีสาน จังหวัดศรีสะเกษที่พูดใน 5 ชุมชนภาษา ซึ่งได้จากการวิเคราะห์ในข้อ 2.1

3. สมมุติฐาน

3.1 ระบบวรรณยุกต์ภาษาไทยอีสาน จังหวัดศรีสะเกษ ที่พูดใน 5 ชุมชนภาษา เหมือนกันเมื่อวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดกล่องวรรณยุกต์

3.2 สัทลักษณะของวรรณยุกต์ภาษาไทยอีสาน จังหวัดศรีสะเกษ ที่พูดใน 5 ชุมชนภาษา มีความแตกต่างกันทั้งความสูง-ต่ำ (pitch height) ลักษณะการขึ้นตก (pitch contour) และพิสัยระดับเสียง (pitch range)

4. วิธีดำเนินงาน

4.1 **จุดเก็บข้อมูล** จุดเก็บข้อมูลสำหรับงานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 5 จุด แต่ละจุดมีลักษณะการใช้ภาษาแตกต่างกันออกไปดังต่อไปนี้

ชุมชนภาษาที่ 1 เป็นชุมชนภาษาที่ใช้เฉพาะภาษาไทยอีสานเท่านั้น จุดเก็บข้อมูลคือ หมู่บ้านโนนเค็ง ตำบลแหม อำเภอกุทุมพรพิสัย

ชุมชนภาษาที่ 2 เป็นชุมชนภาษาที่ใช้ภาษาไทยอีสาน และภาษากูย จุดเก็บข้อมูลคือ หมู่บ้านบัวระมณ ตำบลตองปิด อำเภอน้ำเกลี้ยง

ชุมชนภาษาที่ 3 เป็นชุมชนภาษาที่ใช้ภาษาไทยอีสาน และภาษาเขมร จุดเก็บข้อมูลคือ หมู่บ้านสวัสดิ์ ตำบลห้วยทับทัน อำเภอยักษ์ทับทัน

ชุมชนภาษาที่ 4 เป็นชุมชนภาษาที่ใช้ภาษาไทยอีสาน ภาษากูย และภาษาเขมร จุดเก็บข้อมูลคือ หมู่บ้านจอก ตำบลสะพุง อำเภอศรีรัตนะ

ชุมชนภาษาที่ 5 เป็นชุมชนในเขตเทศบาลตำบลซึ่งมีการใช้ภาษาที่หลากหลาย จุดเก็บข้อมูลคือ ตลาดสดอำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ

4.2 ผู้บอกภาษา

ผู้บอกภาษาสำหรับงานวิจัยนี้คือผู้ที่ใช้ภาษาไทยอีสานเป็นภาษาแม่ จำนวนทั้งหมด 15 คน (ชุมชนละ 3 คน จำนวน 5 ชุมชน) และผู้บอกภาษามีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

เพศหญิง อายุ 35-50 ปี มีการศึกษาไม่เกินระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรือค้าขาย ไม่พบความผิดปกติของอวัยวะที่ใช้ในการออกเสียงใดๆ อารมณ์ดี พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล เป็นผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ทำการวิจัยแต่กำเนิดและไม่มีการย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่อื่นในช่วงระยะเวลา 10 ปี

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

รายการคำที่ใช้แบ่งออกเป็นสองส่วนคือ ส่วนที่ 1 รายการคำสำหรับวิเคราะห์ระบบวรรณยุกต์จำนวน 80 คำ คัดจากรายการคำตามแนวคิดของ Gedney (1972) และมีการเพิ่มจำนวนคำตามสมควร ส่วนที่ 2 คือคำชุดเทียบเสียงคล้ายจำนวน 20 คำ ตามงานวิจัยของ พินรัตน์ อัครวัฒนากุล (2546) ปรับคำเล็กน้อยเนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่าเป็นชุดคำที่ได้รับการคัดเลือกคำมาอย่างดี รายการคำส่วนที่ 2 มีดังต่อไปนี้ ขา ปา บา คา ข่า ป่า บ่า คำ หม่า ป้า บ้า คำ ขาด ปาด บาด คัด บัด บัตร คัด

4.4 วิธีการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลได้แยกเป็นสองส่วนเช่นเดียวกันกับรายการคำ ภาษาที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือภาษาไทยอีสาน การเก็บข้อมูลส่วนที่ 1 ผู้วิจัยใช้ภาพประกอบเพื่อให้ผู้บอกภาษาออกเสียงแต่ละคำ ส่วนการเก็บข้อมูลในส่วนที่สอง ผู้วิจัยให้ผู้บอกภาษาฝึกซ้อมออกเสียงก่อน หลังจากนั้นจึงให้ออกเสียงเพื่อบันทึกเสียงจริง การบันทึกเสียงประกอบด้วยการออกเสียงคำทดสอบในรายการคำส่วนที่ 2 คำละ 7 ครั้ง โดยการออกเสียงจะแบ่งเป็นชุด ชุดละ 3 คำ เช่น ขา ป่า ขาด เป็นต้น

การบันทึกเสียงผู้วิจัยบันทึกเสียงผ่านไมโครโฟนตั้งโต๊ะเชื่อมต่อกับคอมพิวเตอร์พกพา ไมโครโฟนอยู่ห่างจากปากผู้บอกภาษาประมาณ 15 เซนติเมตร และตั้งค่า sampling frequency ไว้ที่ 44,000 เฮิรตซ์

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

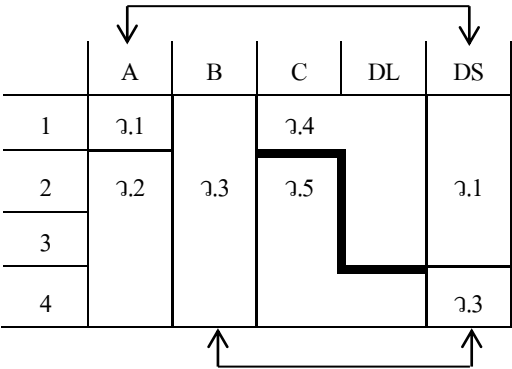
การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็นสองขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์ระบบเสียงตามแนวคิดกล่อ่งวรรณยุกต์ของ Gedney (1972) และ ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ลักษณะของ

วรรณยุกต์ โดยการวิเคราะห์ค่าความถี่มูลฐานของคำทดสอบส่วนที่ 2 ผ่านโปรแกรม Praat เวอร์ชัน 5.3.35 ทุกๆ 10% เริ่มจากช่วงเวลาที่ 0%-100% ของช่วงเวลาแบบปรับค่าตั้งแต่จุดเริ่มต้นของเสียงสระ จนถึงจุดสิ้นสุดของเสียงสระ หลังจากนั้นผู้วิจัยได้แปลงค่าความถี่มูลฐานซึ่งมีหน่วยเป็นเฮิรตซ์ เป็นค่าเซมิโทน⁴ ซึ่งจะช่วยลดอัตราการแปรซึ่งเกิดจากปัจจัยต่างๆ เช่น สรีระของผู้บอกภาษา เพศ อายุ เป็นต้น

5. ผลการวิจัย

5.1 ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงวรรณยุกต์

จากการวิเคราะห์ด้วยการฟังประกอบการใช้กล่องวรรณยุกต์พบว่า วรรณยุกต์ของผู้ใช้ภาษาไทยอีสานจังหวัดศรีสะเกษในทุกชุมชนภาษามีลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงวรรณยุกต์รูปแบบเดียวกัน ซึ่งตรงกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ดังแสดงในรูปที่ 2

รูปที่ 2 ลักษณะการแยกเสียงรวมเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยอีสานของผู้บอกภาษา 5 ชุมชนภาษา

จากรูปที่ 2 สรุปได้ว่า ระบบวรรณยุกต์ของผู้บอกภาษาในทุกชุมชนภาษามีลักษณะการแยกเสียงเหมือนกันคือ A1-234 B1234 C1-234 DL123-4 DS123-4 และมีการรวมเสียงเหมือนกันคือ C1=DL123 C234=DL4 นอกจากนี้ $B \neq DL$ ซึ่งตีความในภาพรวมได้ว่าวรรณยุกต์ของภาษาไทยอีสานที่พูดในจุดเก็บข้อมูล 5 ชุมชนภาษามีพัฒนาการด้านการแยกเสียงรวมเสียงวรรณยุกต์จากภาษาไทยดั้งเดิมลักษณะเดียวกัน

5.2 ระบบวรรณยุกต์

จากรูปที่ 2 ที่กล่าวถึงไปแล้ว อธิบายได้ว่าระบบวรรณยุกต์ภาษาไทยอีสานที่พูดในจังหวัดศรีสะเกษประกอบด้วยวรรณยุกต์ทั้งหมด 5 หน่วยเสียง ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระบบวรรณยุกต์และการกระจายของวรรณยุกต์ในภาษาไทยอีสานจังหวัดศรีสะเกษ (5 ชุมชนภาษา)

หน่วยเสียงวรรณยุกต์	การกระจายของวรรณยุกต์		
	คำเป็น	คำตายเสียงยาว	คำตายเสียงสั้น
1	+	-	+
2	+	-	-
3	+	-	+
4	+	+	-
5	+	+	-

รูปที่ 2 และ ตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ระบบวรรณยุกต์ภาษาไทยอีสานจังหวัดศรีสะเกษของผู้บอกภาษาทั้ง 5 ชุมชนภาษา ประกอบด้วยวรรณยุกต์ทั้งหมด 5 หน่วยเสียง เป็นวรรณยุกต์ระดับ 2 หน่วยเสียงคือ วรรณยุกต์ 3 และวรรณยุกต์ 4 ส่วนวรรณยุกต์เปลี่ยนระดับ มี 3 หน่วยเสียงคือ วรรณยุกต์ 1 เป็นวรรณยุกต์ขึ้น วรรณยุกต์ 2 เป็นวรรณยุกต์สูงตก และวรรณยุกต์ 5 เป็นวรรณยุกต์ต่ำตก วรรณยุกต์ทั้ง 5 หน่วยเสียงสามารถปรากฏในคำเป็น มีเพียงวรรณยุกต์ 4 กับวรรณยุกต์ 5 เท่านั้นที่ปรากฏในคำตายเสียงยาว และวรรณยุกต์ 1 กับ วรรณยุกต์ 3 ที่ปรากฏในคำตายเสียงสั้น

5.3 สัทลักษณะของเสียงวรรณยุกต์ที่สะท้อนให้เห็นจากค่าเฮมิโตน

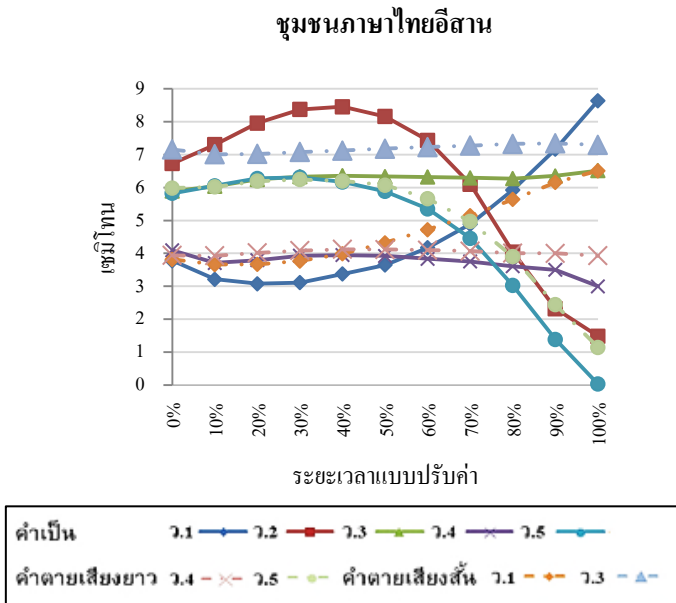
ผลการวิเคราะห์ค่าทางกลศาสตร์แสดงให้เห็นว่า กล่าวโดยรวมสัทลักษณะของเสียงวรรณยุกต์ของผู้บอกภาษาเกือบทุกชุมชนภาษามีสัทลักษณะที่ใกล้เคียงกัน คือ ระดับความน้อยของค่าเฮิร์ตซ์ (hertz) ที่แปลงเป็นค่าเฮมิโตนและลักษณะการเพิ่มลดของค่าเฮมิโตนที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถบอกได้ค่อนข้างชัดเจนว่าเป็นเสียงวรรณยุกต์ใด

ในรายละเอียดพบว่า บางชุมชนภาษามีความแตกต่างของระดับความมากน้อยและพิสัยของค่าเฮมิโตนอยู่บ้าง เพราะฉะนั้น ผู้วิจัยจึงจะนำเสนอข้อมูลด้วยการแสดงแผนภาพเปรียบเทียบผลการวิจัยของแต่ละชุมชนโดยแบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้ (1) ภาพรวมของสัทลักษณะของวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง (2) ภาพรวมของพิสัยค่าเฮมิโตนวรรณยุกต์ (3) ภาพรวมของระดับความมากน้อยของค่าเฮมิโตนของวรรณยุกต์ และ (4) ภาพรวมของลักษณะการเพิ่มลดของค่าเฮมิโตนของวรรณยุกต์

5.3.1 ภาพรวมของสัทลักษณะของวรรณยุกต์

จากการวิเคราะห์ทางกลศาสตร์แล้วปรับค่าเอนต์ซ์เป็นค่าเคมีโตน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ค่าเคมีโตนของวรรณยุกต์ที่ใช้ใน 5 ชุมชนภาษามีความใกล้เคียงกันในด้านระดับความมาก-น้อย และลักษณะการเพิ่ม-ลด เพราะฉะนั้นในส่วนแรกนี้ผู้วิจัยจะอธิบายสัทลักษณะของวรรณยุกต์ภาษาไทยอีสานจังหวัดศรีสะเกษ ด้วยการใช้ค่าเคมีโตนของวรรณยุกต์ต้นแบบ (ชุมชนภาษาไทยอีสาน) เป็นเกณฑ์ เพราะถือว่าเป็นการออกเสียงโดยกลุ่มผู้ออกภาษาที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาอื่นน้อยที่สุด กราฟเส้นแสดงผลการวิจัยในส่วนนี้ได้จากการหาค่าเฉลี่ยของค่าเคมีโตนแสดงสัทลักษณะของวรรณยุกต์ซึ่งพูดโดยผู้ออกภาษาทั้งสามคน การนำเสนอผลการวิจัยลักษณะนี้ทำได้ก็ต่อเมื่อสัทลักษณะของวรรณยุกต์ที่พูดโดยผู้ออกภาษาทุกคนในชุมชนภาษามีความใกล้เคียงกัน (ระดับความมากน้อย ลักษณะการเพิ่มลด และพิสัยของค่าเคมีโตนใกล้เคียงกัน) เพราะค่าเฉลี่ยที่ได้เมื่อนำมาสร้างกราฟเส้นจะช่วยให้เห็นภาพความสัมพันธ์ (relativity) ของเสียงวรรณยุกต์ ซึ่งไม่ส่งผลกระทบใดๆ ต่อการตีความผลการวิจัย

ส่วนภาพรวมของค่าเคมีโตนแสดงสัทลักษณะของวรรณยุกต์ที่ใช้ในอีก 4 ชุมชนภาษา ผู้วิจัยจะแสดงไว้ในรูปเดียวกันเพื่อความสะดวกในการเปรียบเทียบ (ดูรูปที่ 4)

รูปที่ 3 สัทลักษณะของวรรณยุกต์ภาษาไทยอีสานจังหวัดศรีสะเกษ ชุมชนภาษาไทยอีสาน

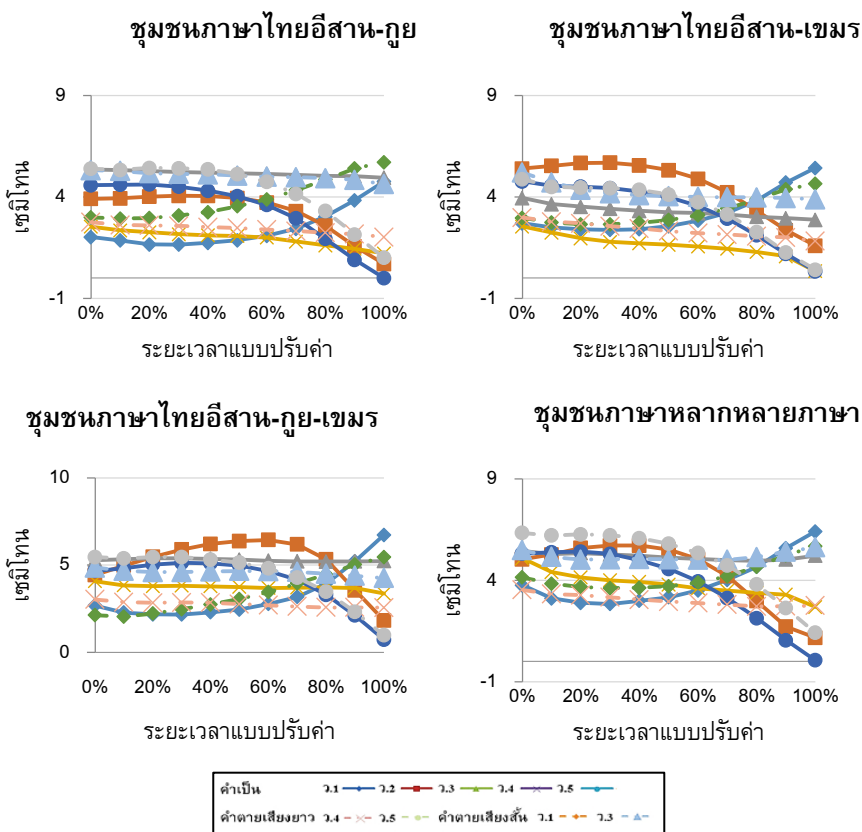
วรรณยุกต์ 1 (ต่ำ-ขึ้น) ปรากฏทั้งในคำเป็นและคำตายเสียงสั้น มีสัทลักษณะเป็นวรรณยุกต์ขึ้น จุดเริ่มต้นของวรรณยุกต์ 1 ในคำเป็นอยู่ที่ 4 เซมิโทนและมีการลดค่าลงเล็กน้อยก่อนที่จะเพิ่มค่าขึ้นอย่างต่อเนื่อง ค่าเซมิโทน ณ จุดที่ 50% และ 100% อยู่ที่ ประมาณ 4 และ 9 เซมิโทนตามลำดับ ส่วนในคำตายเสียงสั้น ค่าเซมิโทน ณ จุดเริ่มต้นจะใกล้เคียงกับในคำเป็น คือจุดเริ่มต้นของค่าเซมิโทนจะอยู่ที่ประมาณ 4 เซมิโทน หลังจากนั้นจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก แต่จะเริ่มเพิ่มค่าสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่จุดที่ 50% ของค่าระยะเวลา ค่าเซมิโทนที่จุดสิ้นสุดจะอยู่ที่ประมาณ 6.5 เซมิโทน

วรรณยุกต์ 2 (สูง-ตก) ปรากฏเฉพาะในคำเป็นเท่านั้น มีจุดเริ่มต้นอยู่ที่ประมาณ 7 เซมิโทน ซึ่งถือว่าเป็นระดับเสียงสูง ค่าเซมิโทนจะมีการเพิ่มขึ้นประมาณ 1-2 เซมิโทนและเริ่มลดลงอย่างรวดเร็วที่จุด 50% ของค่าระยะเวลา ค่าเซมิโทน ณ จุดต่ำสุดจะอยู่ที่เกือบ 1 เซมิโทน ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า **วรรณยุกต์ 2** มีลักษณะเป็นวรรณยุกต์สูงตก

วรรณยุกต์ 3 (สูง-ระดับ) ปรากฏทั้งในคำเป็นและคำตายเสียงสั้น ค่าเซมิโทนของวรรณยุกต์ 3 มีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก ตั้งแต่จุดเริ่มต้นซึ่งอยู่ที่ประมาณ 6 เซมิโทนในคำเป็น และ 7 เซมิโทนในคำตายเสียงสั้น จนถึงจุดสิ้นสุดของค่าระยะเวลา ซึ่งค่าเซมิโทน ณ ระดับนี้ถือว่าอยู่ในระดับเสียงสูง

วรรณยุกต์ 4 (ต่ำ-ระดับ) ปรากฏทั้งในคำเป็นและคำตายเสียงยาว มีค่าเซมิโทนคงระดับอยู่ในช่วงที่ต่ำ ตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงจุดสิ้นสุดของค่าระยะเวลาที่ประมาณ 4 เซมิโทน ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าวรรณยุกต์ 4 มีลักษณะเป็นเสียงวรรณยุกต์ต่ำ-ระดับ

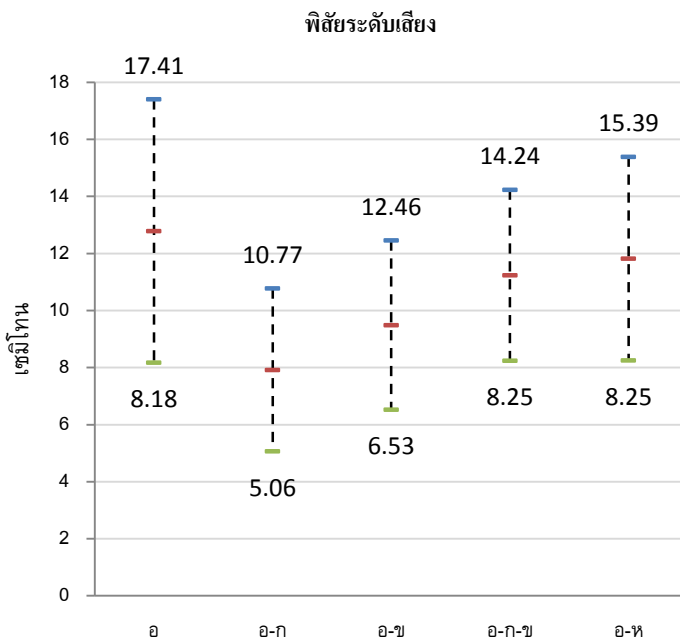
วรรณยุกต์ 5 (ต่ำ-ตก) ปรากฏทั้งในคำเป็นและคำตายเสียงยาว จุดเริ่มต้นของวรรณยุกต์ 5 ทั้งในคำเป็นและคำตายเสียงยาวคือประมาณ 6 เซมิโทน ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของค่าเซมิโทนของทั้งที่ปรากฏในคำเป็นและคำตายเสียงยาวมีความสอดคล้องกัน คือ ค่าเซมิโทนคงที่จากจุดเริ่มต้นจนถึงจุดที่ 50% ของค่าระยะเวลา และมีการลดค่าลงอย่างต่อเนื่องจนถึงจุดต่ำสุดที่เกือบ 0 เซมิโทนทั้งในคำเป็นและคำตายเสียงยาว

รูปที่ 4 สัมพันธภาพของวรรณยุกต์ภาษาไทยอีสานจังหวัดศรีสะเกษ
ออกเสียงโดยผู้บอกภาษาที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่างบริบทภาษา ตั้งแต่สองภาษาขึ้นไป

5.3.2 พิสัยระดับเสียงของวรรณยุกต์

ผลการวิจัยในส่วนที่ 1 (รูปที่ 3 และ 4) แสดงให้เห็นว่า เมื่อเปรียบเทียบระหว่าง สัมพันธภาพของวรรณยุกต์ที่พูดในชุมชนภาษาทั้ง 5 ชุมชน พิสัยระดับเสียงเป็นแง่มุมที่พบ ความแตกต่างและความน่าสนใจมากที่สุด จึงจะกล่าวถึงพิสัยระดับเสียงของวรรณยุกต์ก่อน

รูปที่ 5 พิสัยระดับเสียงเฉลี่ยของผู้บอกภาษาทั้ง 5 ชุมชนภาษา

ตารางที่ 2 ค่าเซมิโตนแสดงพิสัยระดับเสียงของผู้บอกภาษาทั้ง 5 ชุมชนภาษา

ตารางแสดงพิสัยระดับเสียงของผู้บอกภาษา 5 ชุมชนภาษา ⁶					
	ไทยอีสาน (อ)	ไทยอีสาน- กูย (อ-ก)	ไทยอีสาน- เขมร(อ-ข)	ไทยอีสาน- กูย-เขมร (อ-ก-ข)	ไทยอีสาน- หลากหลาย ภาษา (อ-ห)
ระดับเสียง สูงสุด	17.40535	10.77412	12.45662	14.23611	15.39399
ระดับเสียง ต่ำสุด	8.177541	5.064883	6.530208	8.246246	8.253342
พิสัย	9.227812	5.709242	5.926413	5.989862	7.140648

จาก รูปที่ 5 และ ตารางที่ 2 สรุปได้ว่า ผู้บอกภาษาในชุมชนภาษาที่ใช้ภาษาไทยอีสานเพียงภาษาเดียวมีพิสัยระดับเสียงสูงที่สุด โดยที่ความแตกต่างระหว่างระดับเสียงสูงสุดและระดับเสียงต่ำสุดอยู่ที่ประมาณ 9.23 เซมิโตน ชุมชนภาษาที่มีพิสัยระดับเสียงรองลงมาคือ ชุมชนภาษาหลากหลายภาษา โดยที่ค่าความแตกต่างระหว่างระดับเสียงสูงสุดและระดับเสียงต่ำสุดอยู่ที่ประมาณ 7.14 เซมิโตน ชุมชนที่มีพิสัยระดับเสียงต่ำที่สุดคือ ชุมชนที่มีการใช้ 2 ภาษาและ 3 ภาษาคือ ชุมชนภาษาไทยอีสาน-กวย และชุมชนภาษาไทยอีสาน-เขมร ชุมชนภาษาไทยอีสาน-กวย-เขมร ทั้งสามชุมชนภาษามีพิสัยระดับเสียงใกล้เคียงกันมากคือประมาณ 5.7, 5.92 และ 5.92 เซมิโตน ตามลำดับ

สิ่งที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งคือ นอกจากพิสัยระดับเสียงที่แตกต่างกันแล้ว หากสังเกตที่ระดับค่าเซมิโตนต่ำสุดจะพบว่า ค่าเซมิโตนต่ำสุดของชุมชนภาษาไทยอีสาน ชุมชนภาษาไทยอีสาน-กวย-เขมร และชุมชนภาษาหลากหลายภาษานั้นมีความใกล้เคียงกันมาก (8.18, 8.25 และ 8.25 เซมิโตน ตามลำดับ) ซึ่งแตกต่างจากชุมชนที่ใช้สองภาษาที่นอกเหนือจากค่าพิสัยระดับเสียงที่ต่ำกว่าทั้ง 3 ชุมชนภาษาแล้ว ระดับเสียงต่ำสุดก็ต่ำกว่าเช่นกัน โดยที่ค่าเซมิโตนต่ำสุดของชุมชนภาษาไทยอีสาน-กวยคือ 5 เซมิโตน ชุมชนภาษาไทยอีสาน-เขมรคือ 6.5 เซมิโตน

5.3.3 ระดับความสูง-ต่ำของวรรณยุกต์

ภาพรวมของระดับความสูง-ต่ำของวรรณยุกต์ภาษาไทยอีสานที่ออกเสียงโดยผู้บอกภาษาจากทั้ง 5 ชุมชนภาษามีลักษณะไปในทางเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ในรายละเอียดจะพบความแตกต่างอยู่บางประการ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

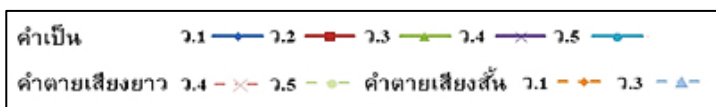
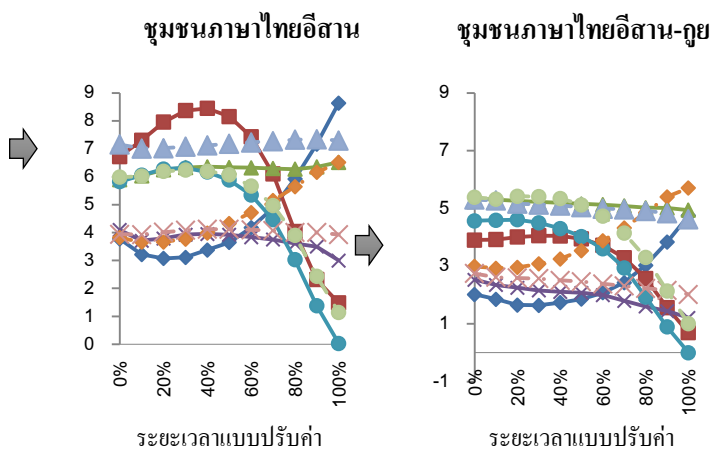
วรรณยุกต์คงระดับ (วรรณยุกต์ 3 และ วรรณยุกต์ 4) ที่ออกเสียงโดยผู้บอกภาษาในทุกชุมชนภาษาสามารถแยกออกจากกันได้ชัดเจน โดยที่ วรรณยุกต์ 3 จะคงระดับอยู่ที่ระดับเสียงกลางค่อนข้างสูงถึงระดับเสียงสูง (4-6 เซมิโตน) และวรรณยุกต์ 4 จะคงระดับอยู่ที่ระดับเสียงกลางค่อนข้างต่ำถึงระดับเสียงต่ำ (2-4 เซมิโตน)

วรรณยุกต์เปลี่ยนระดับ (วรรณยุกต์ 1 วรรณยุกต์ 2 และ วรรณยุกต์ 5) ที่ออกเสียงโดยผู้บอกภาษาทุกชุมชนมีระดับเสียง ณ จุดเริ่มต้นและลักษณะการเปลี่ยนระดับไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ วรรณยุกต์ 1 จะมีระดับเสียง ณ จุดเริ่มต้นอยู่ที่ระดับเสียงกลางค่อนข้างต่ำ ถึงระดับเสียงต่ำ (2-4 เซมิโตน) และเพิ่มระดับความสูงเป็นระดับเสียงสูง ณ จุดสิ้นสุดคือประมาณ 5-9 เซมิโตน วรรณยุกต์ 2 มีระดับเสียง ณ จุดเริ่มต้นเป็นระดับเสียง

กลางค่อนข้างสูง (4-7 เซมิโตน) เว้นแต่ที่ออกเสียงโดยผู้บอกภาษาชุมชนภาษาไทยอีสาน-กวย ซึ่งมีจุดเริ่มต้นอยู่ที่ระดับเสียงกลาง (ประมาณ 5 เซมิโตน) *วรรณยุกต์ 2* มีการเปลี่ยนระดับ 2 ครั้งคือมีการเพิ่มระดับเสียงไปจนถึงระดับเสียงสูง และลดระดับลงอย่างต่อเนื่องจนถึงระดับเสียงต่ำที่สุดสิ้นสุด (0-2 เซมิโตน) *วรรณยุกต์ 5* โดยรวมไม่พบความต่างด้านระดับความสูง-ต่ำของเสียงวรรณยุกต์ คือ *วรรณยุกต์ 5* ที่ออกเสียงโดยผู้บอกภาษาจากทุกชุมชนภาษามีระดับเสียง ณ จุดเริ่มต้นอยู่ที่ระดับใกล้เคียงกับ *วรรณยุกต์ 2* คือระดับเสียงกลางถึงระดับเสียงกลางค่อนข้างสูง (5-6 เซมิโตน) แต่ *วรรณยุกต์ 5* ไม่มีการเพิ่มระดับเสียงแต่จะลดระดับลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงจุดสิ้นสุดที่ระดับเสียงต่ำ (0-2 เซมิโตน)

ในรูปที่ 6 ได้แสดงการเปรียบเทียบระหว่างระดับความสูง-ต่ำของวรรณยุกต์ที่พูดโดยผู้บอกภาษาชุมชนไทยอีสาน กับชุมชนไทยอีสาน-กวย ซึ่งจะเห็นได้ว่าถึงแม้พิสัยระดับเสียงระหว่างผู้บอกภาษาทั้งสองชุมชนภาษาจะต่างกันชัดเจน แต่ระดับความสูง-ต่ำแนวสัมพัทธ์ของวรรณยุกต์แต่ละวรรณยุกต์ยังเป็นไปในลักษณะเดียวกัน

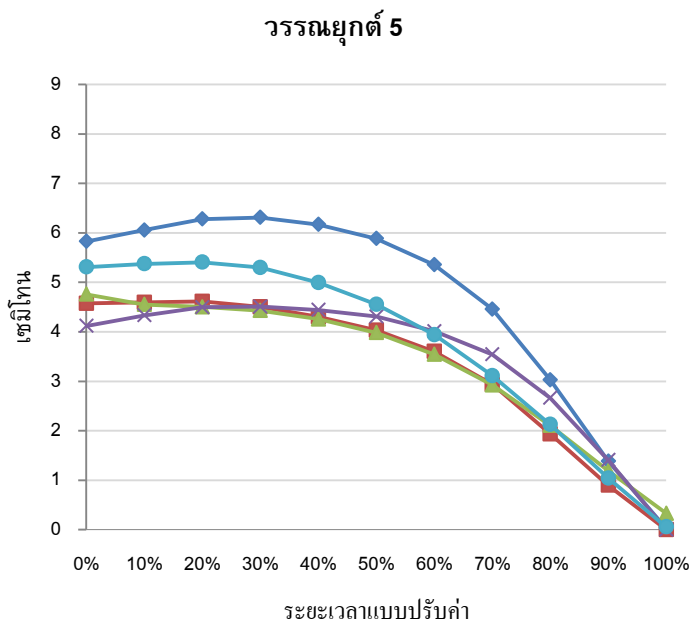
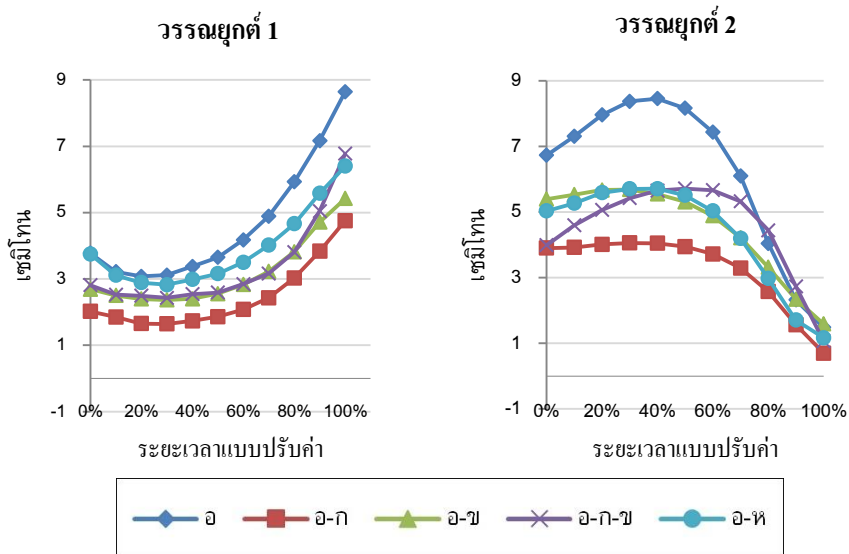
ความแตกต่างด้านระดับความสูง-ต่ำของเสียงวรรณยุกต์มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น คือพบในเสียงวรรณยุกต์ 2 ที่พูดโดยผู้บอกภาษาจากชุมชนภาษาไทยอีสาน-กวย เมื่อนำสัญลักษณ์ของวรรณยุกต์ที่พูดในชุมชนดังกล่าวมาเปรียบเทียบกับสัญลักษณ์ของวรรณยุกต์ต้นแบบ จะพบว่า จุดเริ่มต้นของวรรณยุกต์ 2 ที่พูดโดยผู้บอกภาษาจากชุมชนไทยอีสาน-กวยอยู่ที่ระดับเสียงกลางคือ 4 เซมิโตน และมีการเพิ่มระดับเพียงเล็กน้อย ก่อนที่จะลดระดับลงอย่างต่อเนื่องจนถึงระดับเสียงต่ำคือ 1 เซมิโตน

รูปที่ 6 การเปรียบเทียบระดับความสูง-ต่ำของวรรณยุกต์ 2
ระหว่างผู้บอกภาษาชุมชนภาษาไทยอีสานกับผู้บอกภาษาชุมชนภาษาไทยอีสาน-กฤษ

5.3.4 ลักษณะการขึ้น-ตกของวรรณยุกต์

เช่นเดียวกับระดับความสูง-ต่ำ ลักษณะการขึ้น-ตกของวรรณยุกต์ที่พูดในทั้ง 5 ชุมชนภาษามีลักษณะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถแยกได้ชัดเจนว่าวรรณยุกต์ใดเป็นวรรณยุกต์ระดับ วรรณยุกต์ใดเป็นวรรณยุกต์เปลี่ยนระดับ เพียงแต่แตกต่างกันด้านความเปลี่ยนแปลงว่ามากหรือน้อยของการเปลี่ยนระดับเท่านั้น ซึ่งเกิดจากการที่ผู้บอกภาษาในแต่ละชุมชนภาษามีพิสัยระดับเสียงที่แตกต่างกัน ตัวอย่างของความแตกต่างของลักษณะการขึ้น-ตกของเสียงวรรณยุกต์เปลี่ยนระดับ ผู้วิจัยได้แสดงผลการเปรียบเทียบวรรณยุกต์ 1 วรรณยุกต์ 2 และวรรณยุกต์ 5 ซึ่งทั้งหมดเป็นวรรณยุกต์เปลี่ยนระดับ⁷ ที่พูดโดยผู้บอกภาษาจากทุกชุมชนภาษาไว้ในรูปที่ 7

รูปที่ 7 การเปรียบเทียบลักษณะการขึ้นตกของวรรณยุคที่เปลี่ยนระดับ
ที่ออกเสียงโดยผู้บอกภาษาทั้ง 5 ชุมชนภาษา⁸

จากรูปที่ 7 จะเห็นได้ว่าค่าเซมิโตนแสดงสัทลักษณะของวรรณยุกต์ 1 ที่ออกเสียงโดยผู้บอกภาษาจากทุกชุมชนภาษา โดยภาพรวมมีการเปลี่ยนแปลงไม่ต่างกันมาก อย่างไรก็ตาม ในชุมชนภาษาไทยอีสานมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด โดยที่ค่าเซมิโตนเพิ่มขึ้นจากจุดต่ำสุดถึงจุดสิ้นสุด 6 เซมิโตน เมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนภาษาอื่น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของค่าเซมิโตนอยู่ที่ 3 เซมิโตน (ชุมชนภาษาไทยอีสาน-กูย และ ไทยอีสาน-เขมร) 4.5 เซมิโตน (ชุมชนภาษาไทยอีสาน-กูย-เขมร) และ 4 เซมิโตน (ชุมชนภาษาหลากหลายภาษา) ค่าเซมิโตนแสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของระดับเสียงจากต่ำขึ้นสูงของชุมชนภาษาไทยอีสานมีมากกว่าของชุมชน 2 ภาษาคือ ไทยอีสาน-กูย และไทยอีสาน-เขมรอย่างเห็นได้ชัด

วรรณยุกต์ 2 ซึ่งมีสัทลักษณะเป็นวรรณยุกต์สูง-ตก เมื่อเปรียบเทียบการเพิ่มลดค่าเซมิโตนจากจุดเริ่มต้นจนถึงจุดสิ้นสุด จะพบว่า ชุมชนภาษาไทยอีสานเป็นชุมชนภาษาที่มีการลดระดับของค่าเซมิโตนจากจุดสูงสุดชัดเจนที่สุด คือ 7 เซมิโตน ชุมชนภาษาไทยอีสาน-กูย มีการลดระดับของค่าเซมิโตนน้อยที่สุดคือ 3 เซมิโตน ส่วนชุมชนภาษาไทยอีสาน-เขมร ชุมชนภาษาไทยอีสาน-กูย-เขมร และชุมชนหลากหลายภาษาพบว่าการลดระดับของค่าเซมิโตนเท่ากันคือประมาณ 5 เซมิโตน

วรรณยุกต์ 5 มีสัทลักษณะเป็นวรรณยุกต์ต่ำ-ตก เช่นเดียวกับวรรณยุกต์ 1 และวรรณยุกต์ 2 ค่าเซมิโตนของวรรณยุกต์ 5 ที่พูดโดยผู้บอกภาษาจากชุมชนไทยอีสานมีการเปลี่ยนแปลงค่าชัดเจนที่สุด คือ มีการลดค่าจากจุดสูงสุด 6 เซมิโตน ชุมชนภาษาไทยอีสาน-กูย ไทยอีสาน-เขมร และ ไทยอีสาน-กูย-เขมร ค่าเซมิโตนจากจุดสูงสุดถึงจุดสิ้นสุดคือ 4.5 เซมิโตนเท่ากัน สำหรับชุมชนภาษาหลากหลายภาษาพบว่าการลดค่าเซมิโตนจากจุดสูงสุดถึงจุดสิ้นสุดคือประมาณ 5.5 เซมิโตน ซึ่งใกล้เคียงกับชุมชนไทยอีสาน (ดูตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 การเปลี่ยนแปลงของค่าเซมิโตนที่พบในวรรณยุกต์เปลี่ยนระดับ

วรรณยุกต์ / ชุมชนภาษา	อ	อ-ก	อ-ข	อ-ก-ข	อ-ห
วรรณยุกต์ 1 (เพิ่ม ^๑)	6	3	3	4.5	4
วรรณยุกต์ 2 (ลด)	7	3	5	5	5
วรรณยุกต์ 5 (ลด)	6	4.5	4.5	4.5	5.5

จากตารางที่ 3 สามารถสรุปได้ว่า วรรณยุกต์เปลี่ยนระดับที่พูดในชุมชนภาษาไทยอีสานนั้นมีการเปลี่ยนระดับที่ชัดเจนที่สุด ชุมชนไทยอีสาน-กวย-เขมร และชุมชนหลากหลายภาษามีการใช้วรรณยุกต์เปลี่ยนระดับที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ส่วนวรรณยุกต์เปลี่ยนระดับที่พูดในชุมชน 2 ภาษาคือชุมชนภาษาไทยอีสาน-กวย และชุมชนภาษาไทยอีสาน-เขมร มีความชัดเจนน้อยที่สุดนั่นคือมีการขึ้นและการลงน้อย ทำให้วรรณยุกต์มีลักษณะค่อนข้างคงที่กว่า พฤติกรรมการเปลี่ยนแปลงของค่าเขมิโตนลักษณะนี้สามารถตีความได้ว่าผู้บอกภาษาในชุมชนที่ใช้เพียง 2 ภาษา (อ-ก และ อ-ข) อาจได้รับอิทธิพลจากภาษากวยและภาษาเขมรซึ่งเป็นภาษาไม่มีวรรณยุกต์

6. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะวิเคราะห์และเปรียบเทียบระบบและสัทลักษณะของวรรณยุกต์ภาษาไทยอีสานจังหวัดศรีสะเกษ ที่พูดโดยผู้บอกภาษาชาวไทยอีสานที่อาศัยอยู่ในชุมชนภาษาที่มีบริบททางภาษาต่างกัน 5 ชุมชนภาษา คือ ชุมชนภาษาไทยอีสาน ชุมชนภาษาไทยอีสาน-กวย (ภาษาไม่มีวรรณยุกต์ แต่มีการใช้ลักษณะน้ำเสียงในการสื่อความหมาย) ชุมชนภาษาไทยอีสาน-เขมร (ภาษาไม่มีวรรณยุกต์) ชุมชนภาษาไทยอีสาน-กวย-เขมร และชุมชนหลากหลายภาษา

ผลการวิเคราะห์ด้วยการฟังประกอบกับการใช้กล่องวรรณยุกต์แสดงให้เห็นว่าผู้บอกภาษาจากทั้ง 5 ชุมชนภาษามีระบบวรรณยุกต์ภาษาไทยอีสาน ถิ่นศรีสะเกษแบบเดียวกัน คือ ระบบวรรณยุกต์ที่ประกอบด้วยวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง คือ วรรณยุกต์ 1 (ต่ำ-ขึ้น) วรรณยุกต์ 2 (สูง-ตก) วรรณยุกต์ 3 (สูง-ระดับ) วรรณยุกต์ 4 (ต่ำ-ระดับ) วรรณยุกต์ 5 (ต่ำ-ตก) เสียงวรรณยุกต์ทั้ง 5 หน่วยเสียงปรากฏในคำเป็น วรรณยุกต์ 4 กับ วรรณยุกต์ 5 ปรากฏในคำตายเสียงยาว และวรรณยุกต์ 1 กับ วรรณยุกต์ 3 ปรากฏในคำตายเสียงสั้น

ผลการวิเคราะห์ค่าทางกลศาสตร์ (ค่าความถี่มูลฐานมีหน่วยเป็นเฮิรตซ์ ซึ่งปรับเป็นค่าเขมิโตน) ยืนยันว่าในภาพรวมเสียงวรรณยุกต์ที่พูดโดยผู้บอกภาษาจากทั้ง 5 ชุมชนภาษามีสัทลักษณะที่เป็นทำนองเดียวกัน แต่ทว่าในรายละเอียดพบความแตกต่างทั้งในระดับชุมชน และระดับรายบุคคลแต่น้อยมาก

ในระดับชุมชน พบว่า เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วน (ระดับความสูง-ต่ำ ลักษณะการขึ้น-ตก และพิสัยระดับเสียงของวรรณยุกต์) สัทลักษณะของวรรณยุกต์ภาษาไทยอีสาน จังหวัดศรีสะเกษ สามารถแบ่งเป็น 4 กลุ่มใหญ่คือ (1) วรรณยุกต์ต้นแบบของภาษาไทย

อีสาน จังหวัดศรีสะเกษ (ชุมชนภาษาไทยอีสาน) (2) วรรณยุกต์ภาษาไทยอีสาน จังหวัดศรีสะเกษ ที่พูดในชุมชนภาษาที่มีการใช้ 2 ภาษา (ไทยอีสาน-กูย และไทยอีสาน-เขมร) (3) วรรณยุกต์ ภาษาไทยอีสาน จังหวัดศรีสะเกษ ที่ใช้ในชุมชนภาษา 3 ภาษา (ไทยอีสาน-กูย-เขมร) และ (4) วรรณยุกต์ภาษาไทยอีสาน จังหวัดศรีสะเกษ ที่ใช้ในชุมชนหลากหลายภาษา

เมื่อเปรียบเทียบสัทลักษณะของวรรณยุกต์ที่ใช้ในกลุ่มที่ 2, 3 และ 4 กับสัทลักษณะของวรรณยุกต์ที่ใช้ในกลุ่มที่ 1 จะพบความแตกต่างคือ สัทลักษณะของวรรณยุกต์ที่ใช้ในกลุ่มที่ 2 และ 3 มีค่าพิสัยระดับเสียงอยู่ในช่วงต่ำกว่าอย่างชัดเจน ส่วนที่ใช้ในกลุ่มที่ 4 แตกต่างบ้าง นอกจากนี้ ระดับความสูง-ต่ำและลักษณะการขึ้น-ตกมีความแตกต่างเล็กน้อย

ชุมชนภาษาที่ใช้เพียง 2 ภาษา (ไทยอีสาน-กูย และอีสาน-เขมร) เป็นชุมชนที่พบความแตกต่างจากชุมชนภาษาไทยอีสานมากที่สุด คือ ด้านพิสัยระดับเสียงและระดับความสูง-ต่ำของเสียงวรรณยุกต์ ซึ่งทั้งสองส่วนมีความสัมพันธ์กัน เพราะเมื่อพิสัยระดับเสียงแคบ นั่นคือความต่างระหว่างระดับเสียงสูงสุดกับระดับเสียงต่ำสุดน้อย ความแตกต่างของระดับเสียงวรรณยุกต์ก็จะน้อยด้วย เช่น เวลาที่ผู้บอกภาษาออกเสียงวรรณยุกต์ 3 (สูง-ระดับ) และวรรณยุกต์ 4 (ต่ำ-ระดับ) ผู้วิจัยจะแยกความแตกต่างได้ยากมาก เพราะเป็นวรรณยุกต์ระดับเหมือนกัน และระดับเสียงสูงกับระดับเสียงต่ำของผู้บอกภาษาก็ใกล้เคียงกัน นั่นคือ มีช่วงความแตกต่างแคบทำให้แยกลำบากกว่าเป็นวรรณยุกต์ใด สาเหตุของปรากฏการณ์ลักษณะนี้มีความเป็นไปได้ว่าเกิดจากการที่ผู้บอกภาษาในชุมชนที่มีการใช้ภาษาไทยอีสานร่วมกับภาษาไม่มีวรรณยุกต์เกิดความคุ้นเคยกับเสียงวรรณยุกต์ในคำพูดของผู้ที่ใช้ภาษาไทยอีสานเป็นภาษาที่ 2 ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ ปณิฏฐา ประธานเกียรติ (2544) ที่พบว่าสัทลักษณะของวรรณยุกต์ในคำพูดของผู้บอกภาษาที่ใช้ภาษากูยและภาษาเขมรเป็นภาษาแม่จะมีพิสัยระดับเสียงที่แคบกว่าผู้บอกภาษาชาวไทยอีสานที่พูดภาษาไทยอีสานภาษาเดียว

สำหรับผู้บอกภาษาจากชุมชนที่ใช้ 3 ภาษา พบว่า โดยรวมมีการใช้เสียงวรรณยุกต์แตกต่างจากชุมชนภาษาไทยอีสานในระดับหนึ่ง แต่ไม่ชัดเจนเท่าชุมชนที่ใช้ 2 ภาษาก็คือ พิสัยระดับเสียงยังอยู่ในระดับที่เห็นได้ชัดว่าแคบกว่าชุมชนภาษาไทยอีสาน แต่ระดับความสูง-ต่ำและลักษณะการขึ้น-ตกนั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับชุมชนภาษาไทยอีสาน ส่วนสัทลักษณะของวรรณยุกต์ของผู้บอกภาษาในชุมชนหลากหลายภาษามีลักษณะแตกต่างจากชุมชนภาษาไทยอีสานน้อยที่สุด ทั้งด้านพิสัยระดับเสียง ระดับความสูง-ต่ำ และลักษณะการขึ้น-ตก

สาเหตุที่วรรณยุกต์ของผู้บอกภาษาในชุมชนภาษาที่มีการใช้ภาษาดั้งแต่สามภาษาขึ้นไปมีสัทลักษณะใกล้เคียงกับสัทลักษณะของวรรณยุกต์ต้นแบบนั้นอาจเป็นเพราะคนส่วนใหญ่ในจังหวัดใช้ภาษาไทยอีสานเป็นภาษากลาง (lingua franca) ทำให้ภาษาไทยอีสานเป็นภาษาที่มีศักดิ์ศรี (prestigious) กว่าภาษาอื่นในจังหวัดศรีสะเกษ เพราะฉะนั้น ภาษาไทยอีสานจึงถูกเลือกเพื่อการสื่อสารภายในชุมชน สำหรับผู้บอกภาษาที่ใช้ภาษาไทยอีสานเป็นภาษาแม่ แม้จะพอเข้าใจภาษากูยและภาษาเขมรซึ่งเป็นภาษาที่ไม่มีวรรณยุกต์บ้าง แต่ก็ไม่ได้พูดในชีวิตประจำวัน การแปรเปลี่ยนของวรรณยุกต์อันเนื่องมาจากการสัมผัสภาษาจึงไม่น่าจะเกิด

นอกจากนี้ การที่ผู้บอกภาษาในชุมชนหลากหลายภาษา (กลุ่มที่ 4) มีการใช้เสียงวรรณยุกต์ที่ใกล้เคียงกับวรรณยุกต์ไทยอีสานต้นแบบมากที่สุดอาจเป็นเพราะคนส่วนใหญ่ในชุมชนตลาดพูดภาษาไทยอีสานซึ่งเป็นภาษากลาง การได้ยินได้ฟังสำเนียงต้นแบบอยู่เป็นประจำประกอบกับศักดิ์ศรีของสำเนียงไทยอีสาน คนที่พูดสำเนียงอื่นจึงรู้สึกว่าเป็นที่จะต้องพูดให้ได้ใกล้เคียงกับคนที่พูดภาษาไทยอีสานเป็นภาษาแม่เพื่อไม่ให้เกิดความแปลกแยกอันเนื่องมาจากสำเนียงภาษาไทยอีสานของตน

นอกเหนือจากสรุปผลการวิจัยที่นำเสนอข้างต้น ผู้วิจัยยังพบว่ามีการแปรเปลี่ยนของวรรณยุกต์ที่น่าสนใจเกิดขึ้นอีกประการหนึ่ง ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถยืนยันได้แน่ชัดว่าเป็นลักษณะของปัจเจกบุคคลหรือเป็นปรากฏการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในระดับชุมชน ลักษณะการแปรเปลี่ยนดังกล่าวคือการที่วรรณยุกต์ 2 และวรรณยุกต์ 5 ในคำพูดของคนในชุมชนภาษาไทยอีสาน-กูย มีระดับความสูง-ต่ำต่างไปจากวรรณยุกต์ต้นแบบอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งอาจจะตั้งข้อสังเกตได้ว่าเกิดจากอิทธิพลทางภาษาจากภาษาไทยมาตรฐานซึ่งเป็นภาษาประจำชาติก็เป็นได้ จึงควรมีการศึกษาวิจัยต่อไปในประเด็นนี้

7. กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “วรรณยุกต์ภาษาไทยอีสาน จังหวัดศรีสะเกษ ใน 5 ชุมชนภาษา” ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และคุณสุจิตต์ จิตวิริยพันธ์ นิสิตปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องการปรับค่าเฮิร์ตซ์เป็นค่าเซมิโตนและนำเสนอค่าเซมิโตนด้วยกราฟเส้น

เชิงอรรถ

- ¹ วรรณยุกต์ต้นแบบ หมายถึง เสียงวรรณยุกต์ที่มีระบบและสัทลักษณะ ใกล้เคียงกับงานวิจัยในอดีต (Brown, 1965; Akharawatthanakun, 2004, ฯลฯ) มากที่สุด
- ² จาก http://www.dpt.go.th/sisaket/tambon_scope/onsub_tambon_scope.html
- ³ สูตรในการแปลงค่าที่ใช้ในงานวิจัยนี้คือสูตร $= 12 \times \log(\text{ค่าเฮิร์ตซ์ที่จะแปลงค่าค่าอ้างอิง}) / \log(2)$ โดยที่ค่าอ้างอิงคือค่าความถี่มูลฐานต่ำสุดในชุดข้อมูล
- ⁴ ด้วยเหตุผลเดียวกับการนำเสนอผลการวิจัยของชุมชนภาษาไทยอีสาน สัทลักษณะของวรรณยุกต์ที่ออกเสียงโดยผู้บอกภาษาในแต่ละชุมชนที่มีบริบทการใช้ภาษาต่างก็มีความใกล้เคียงกัน ดังนั้น กราฟเส้นในรูปที่ 4 จึงได้จากการใช้ค่าเฉลี่ยจากผู้บอกภาษาทั้ง 3 คน เช่นเดียวกัน
- ⁵ ค่าเซมิโตนในส่วนที่ 5.3.2 เป็นค่าเซมิโตนที่ได้จากการแปลงค่าโดยเปลี่ยนค่าอ้างอิงจากค่าต่ำสุดในชุดข้อมูล เป็น 100 เพราะผู้วิจัยต้องการให้ค่าต่ำสุดไม่อยู่ที่ 0 ซึ่งการแทนค่าลักษณะนี้ไม่ส่งผลกระทบต่อผลการวิเคราะห์แต่อย่างใด แต่จะช่วยให้การตีความเนื่องจากการทำให้สามารถเห็นทั้งระดับความสูงต่ำและความกว้างแคบของระดับเสียงของผู้บอกภาษา
- ⁶ ผู้วิจัยจึงจะนำเสนอความแตกต่างของลักษณะการขึ้น-ตกของวรรณยุกต์เพียง 3 หน่วยเสียงคือวรรณยุกต์ 1 วรรณยุกต์ 2 และวรรณยุกต์ 5 เนื่องจากผู้วิจัยพบว่า ความแตกต่างด้านการขึ้น-ตกของวรรณยุกต์พบแต่ในวรรณยุกต์เปลี่ยนระดับเท่านั้น
- ⁷ อ = ไทยอีสาน ก = กูย ข = เขมร ห = หลากหลายภาษา
- ⁸ เพิ่ม = ค่าเซมิโตนเพิ่มจากจุดต่ำสุด ลด = ค่าเซมิโตนลดจากจุดสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

จังหวัดศรีสะเกษ. จากวิกิพีเดีย เข้าถึงได้จาก: <http://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดศรีสะเกษ>.

ปนิษฐา ประธานเกียรติ. (2544). *ระบบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยอีสานที่พูดโดยคนไทยอีสาน เขมร และ กูย ในชุมชนบ้านท่าคอยนาง ตำบลสวาย อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ประวัติเมืองศรีสะเกษ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก http://www.sisaket.go.th/story_sisaket.html.

- พินรัตน์ อัครวัฒนากุล. (2546). *การเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ : กรณีศึกษาภาษากลุ่มลาว*.
 วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- พรสวรรค์ นามวัง. (2544). *วรรณยุกต์ภาษาไทยอีสาน (ลาว) ที่พูดโดยคนไทยอีสาน ผู้ไทย และ โข*
ในชุมชนตำบลนาเพียง อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ปริญญา
 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษ. (2529). *ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาค จังหวัดศรีสะเกษ*. ศรีสะเกษ.
- Akharawatthanakun, P. (2002). Tonal variation and changes in a language mixture area: A
 case study of northeastern Thailand (Isan). *MANUSAYA: Journal of Humanities*,
 5(2), 30-51.
- Akharawatthanakun, P. (2004). Tonal variation and change in dialect in contact: A case
 study of Lao. *MANUSAYA: Journal of Humanities*, 7(1), 56-95.
- Brown, J. M. (1965). *From ancient Thai to modern dialects and other writings on*
historical Thai linguistics. Bangkok, Thailand: White Lotus Co.
- Gedney, W. J. (1972). A checklist for determining tones in Tai dialects. In M. Estellie
 Smith (Ed.), *Studies in Linguistics in Honor of George L. Trager* (pp. 423-437).
 The Hague: Mouton.